

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ŽUPANIJA-KANTON SREDIŠNJA BOSNA
Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa

Geogr. Fakultät
für Internationale
Beziehungen
Staatswissenschaften

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA OSNOVNU ŠKOLU

**Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek**

2006/1242

povijesti u središtu pažnje jest položaj Hrvatske u prvoj i drugoj Jugoslaviji, Stjepan Radić, kao i težak položaj i progoni hrvatskog naroda u tim razdobljima. Komparativno valja izlagati i stanje u svijetu, propadanje socijalističkog sistema, a što je napokon dovelo i do općih kriza kao i uvjeta za stvaranje novog europskog pa i svjetskog poretka. Posljedica toga jesu i višestranački izbori u Hrvatskoj i nastanak suvremen Hrvatske države (1990.). S velikom pomnjom izložiti ćemo rezultate demokratskih izbora kao i uređenje moderne Hrvatske države te donošenjem novog Ustava Republike Hrvatske. Upoznat ćemo učenike s procesom međunarodnog priznanja, s problematikom pregovaranja, uzrocima Domovinskog rata, junaštvom hrvatskih branitelja, primanjem Hrvatske u OUN, dolaskom UN-a kao i neuspjehom međunarodnih snaga. S osobitom pažnjom izložiti ćemo također i proces oslobađanja hrvatskih okupiranih teritorija kao i početak procesa obnove i razvitka. Izložiti ćemo također i razvoj kulture i znanosti nakon svake tematske cjeline, a također i položaj Hrvatske države u svijetu danas.

Osim svrstavanja u logičke tematske cjeline nastavno je gradivo za sve razrede raspoređeno i u još manje cjeline koje se mogu obraditi u jednom nastavnom satu (nastavna jedinica). Naravno da nastavnici mogu, ovisno o prilikama i mogućnostima, napraviti i drugačiju raspodjelu nastavnih jedinica.

POVIJEST

POVIJEST STAROG VIJEKA

I. UVOD U UČENJE POVIJESTI

Uvod u povijest

Što je povijest, zašto je učimo. Što su povijesna vrela (izvori). Kako ih dijelimo. Računanje vremena. Velika povijesna razdoblja.

Ljudske zajednice

Obitelj – temeljna ljudska zajednica. Općina – proširena zajednica. Država – domovina svih ljudi koji u njoj žive. Tipovi država. Uzdržavanje – porez. Narod. Staleži. Ratovi. Obrambeni ratovi i junaci.

II. ŽIVOT I KULTURA LJUDI U PRAPOVIJESNO DOBA

Čovjek starijeg i mlađeg kamenog doba

Čovjek u pravedna vremena. Način života i rada. Odjeća, oruđa i oružja. Obrađivanje tla. Uzgoj domaćih životinja. Kultura i umjetnost: odabrani svjetski lokaliteti.

Pradavni stanovnici na tlu Hrvatske i BiH

Starije kameno doba na hrvatskom tlu. Odabrani primjeri na hrvatskom području: Krapina, Vindija, Veternica pokraj Zagreba, Smilčići pokraj Šibenika, Danilo pokraj Zadra, Hvar, vučedolska kultura.

Prijelazno razdoblje – brončano i željezno doba

Upotrebljivanje i obrađivanje kovina. Nalazišta u Europi. Gospodarstvo. Uzgoj domaćih životinja. Nalazišta na hrvatskom tlu. Kultura gradina... Kulturne grupe: istarska, japodska, liburnijska i druge.

III. NARODI STAROG ISTOKA – PRVE DRŽAVE I KULTURE

Egipat – “dar Nila”

Smještaj o oblikovanje države. Gospodarstvo: poljodjelstvo, kulture. Faraon – egipatski vladar. Najpoznatiji gradovi. Odabrani primjerci kulture i umjetnosti: gradnja hramova i piramida. Briga za mrtve (balzamiranje). Pismo i papir. Prve škole i učitelji.

Mezopotamija, Babilonci, Asirci

Povijesno područje. Stanovnici: Sumerani i Babilonci. Sumerani, nositelji tzv. gradske kulture: gradovi - države sa hramovima i dvorcima opasani zidovima i kulama. Babilon – glavni grad. Hamurabijevi zakoni.

Asirija

Novi Babilon. Kralj Nabukodonosor II. Poljodjelstvo. Kultura i umjetnost: odijevanje, obrt, gradnja kuća, “viseći vrtovi”. Temelji znanosti: medicina, matematika, astronomija. Prvi kalendari, biblioteka. Klinovo pismo.

Židovi; Feničani

Povijesno područje. Abraham i Mojsije vođe naroda – patrijarsi. Židovski kraljevi David i Salomon. Jeruzalem – gradnja hrama.

Feničani: smještaj, glavna zanimanja (pomorstvo, trgovina i obrt). Glasovno pismo – najvažnija stečevina.

Medija, Perzija

Iransko visočje. Opis tla. Medijska država i njen pad. Perzijska država: Kir, Darije I. Državna uprava. Uređenje redovne pošte. Kutura. Zaratustra.

Indija, Kina

Najstariji stanovnici: Dravidi, Indi. Kastinsko društvo: svećenici i drugi staleži. Budizam. Kultura. Kina. Najvažnije dinastije: Tsin, Han. Kineski zid. Kultura: pismo, brončano posuđe. Konfucije.

IV. ŽIVOT I KULTURA STARIH GRKA**Dolazak Grka; Kreta i Mikena**

Povijesni prostor: zemlja i more. Najstariji stanovnici Grčke: Ahajci i Dorani. Kreta: pomorska moć, kultura i umjetnost. Mikena: uspon kulture i umjetnosti. Gradovi (kiklopske zidine), grobovi s nakitom i predmetima (zlato i drugi metali). Troja i trojanski ratovi. Homer: Ilijada i Odiseja.

Grci se šire po Sredozemnome moru. Kolonizacija

Gospodarski razvoj Grčke. Poljodjelstvo i stočarstvo. Obrt i trgovina. Grčke kolonije (Crno more, Sicilija, južna Italija i Francuska). Uzroci seoba.

Grčke kolonije na današnjim hrvatskom Jadranu

Jadranski Grci. Smjerovi seoba. Grčke kolonije na otocima u Jadranskom moru. Posljedice.

Spartanska država; Atena

Sparta i Atena središnji gradovi stare Grčke. Sparta - vojnički tabor. Odgoj u Sparti. Atenska država. Solon. Reforme.

Mitologija starih Grka; Delfi i Olimpija

Na Olimpu. Grčki bogovi na oceanu i u podzemlju. Grčki heroji. Proročišta. Olimpijske igre.

Sukob Grka s Perzijancima:

Darijeva vojna, vojna kralja Kserksa. Darijeva vojna. Ustanak u Maloj Aziji. Perzijska i grčka vojska. Atenjanin Miltijad. Vojna kralja Kserksa. Aristid i Temistoklo. Kralj Leonida. Pobjeda Atenjana.

Periklovo doba – procvat atenske demokracije

Periklo - atenski vođa i državnik. Vrline koje su ga resile. Umjetnost i kultura u atenskoj državi. Gradnja i ukrašavanje hramova. Privatni život Helena. Grčki bogovi.

Propast Atene

Peloponeski rat. Uzroci rata. Ostale nevolje. Alkibijad i njegova vladavina. Poraz Atene. Uzroci i posljedice.

Grčki filozofi i ostali znanstveni

Plemenit čovjek Sokrat. Njegova načela. Sokratova smrt. Platon i Aristotel - istaknuti učitelji mudraci.

Propast grčke slobode – kralj Filip II. i Aleksandar Veliki

Makedonski kralj Filip II. Filipove osnove. Govornik Demosten. Propast grčke slobode. Aleksandar Veliki i vojna u Aziju. Pobjeda kod Isa. Propast Perzije. Uređivanje države. Rasulo Carstva. Helenizam.

V. ŽIVOT I KULTURA STARIH RIMLJANA**A) RIMSKA REPUBLIKA****Najstarije stanovništvo Italije**

Gali - narod indoeuropskog podrijetla. Etruščani i obilježja kulture. Velika Grčka. Latini i Rim.

Rim u doba kraljeva – postanak rimske države

Trojanac Eneja. Romul i Rem. Uređenje Rima. Širenje Rima. Rimski kraljevi. Posljednji kralj Tarkvinije "Oholi".

Uređenje Rimske republike

Sastav društva. Patriciji. Senat. Plebejci. Plebejski tribuni. Patricij Koriolan. Borba za političku ravnopravnost. Plebejci su izjednačeni s patricijima. Sastav rimske vojske. Legije. Oružje. Trijumf.

Rimljani osvajaju Italiju

Legendarni Rimljanin – Mucije Scevola. Rimljani šire vlast po srednjoj Italiji. Provala Gala. Kralj Pir i njegov neuspjeh.

Punski ratovi; Rimljani osvajaju Sredozemlje

Kartaga. Prilike u Kartagi. Prvi punski rat. Uzroci. Drugi punski rat. Hanibal. Pobjeda kod Kana. Poraz Kartage. Povod za novi rat. Treći punski rat. Posljedice.

Život i kultura starih Rimljana

Rimljani na Istoku. promjene u životu i običajima. Grad Rim. Rimska kuća. Odjeća Rimljana. Kultura i civilizacija. Robovi i njihov položaj. Provincije. Povezanost cestama. Rimska aristokracija. Rimska svjetina.

Vjerovanja starih Rimljana. Svećenički zborovi.

Suprotnosti u rimskom društvu; Reforme braće Grakho

Novi vođe Gaj Marije i Kornelije Sula.

Posljedice ratova: propast seljaka. Odgoj braće Grakho. Pučki tribuni Tiberije Grakho i Gaj Grakho. Neuspjeh reformi. Vođa demokrata: Gaj Marije. Vođa optimata: Kornelije Sula. Prvi građanski rat. Sulina dikatura.

Prvi trijumvirat i novi građanski rat

Stanje u rimskom društvu. Najugledniji muževi. Zavjera Kataline. Cezar i njegova mladost. Trijumvirat.

Cezar u Galiji. Drugi građanski rat. Cezar vlada sam.

- Rimske pokrajine na prostoru BiH.

Prvi poznati narodi u tlu Hrvatske (pokraj Rimske republike)

Iliri i Kelti. Kada dolaze. Trgovačke kolonije na hrvatskoj jadranskoj obali. Glavno zanimanje Ilira.

Kraljica Teuta. Gusarenje Ilira po moru. Rimljani pokoravaju ilirska plemena.

- Iliri na prostoru BiH.

B) RIMSKO CARSTVO**Car August i njegova vladavina; rođenje Isusovo**

Oktavijan - August prvi rimski car. Drugi trijumvirat. Imperator. Augustovo vladanje. Kulturni procvat.

Kristovo rođenje u Palestini, istočnom dijelu rimske države. Svjedočanstva rimskih i židovskih povjesnika. Kršćanstvo.

Augustovi nasljednici; Red i mir u Carstvu

Carevi Tiberije i Kaligula. Car Neron. Progoni kršćana. Vladanje Flavijevaca. Slom ustanka. Židova u Palestini.

Stradanje gradova: Herkulanej i Pompeji.

"Sretno doba" - Doba uspona

Car Marko Trajan proširio granice Carstva. Obilježja njegove vladavine. Dalje upravne i vojne reforme.

Hadrijan. Car Marko Aurelije, ratovi i obilježja vladavine. Kultura.

Dioklecijan i Konstantin Veliki - preobrazba Carstva

Nemiri i anarhija u Carstvu. Uzroci. Dva cara: Dioklecijan i Maksimijan. Dioklecijan progoni kršćane.

Diklecijanova palača u Splitu.

Konstantin Veliki. Obilježja vladanja Milanski edikt.

Život i kultura u doba rimskih careva

Rimski mir. Rimski gradovi. Život i kultura u gradu. Svagdašnji život pučanstva. Rimski teatar. Amfiteatar.

Gladijatori.

Širenje kršćanstva. Progoni. Pobjeda kršćanstva.

Rimska pokrajina na današnjem hrvatskom području

Rimljani osvajaju područja naseljena Ilirima. Stanje pokorenih naroda. Ustanci.

Rimske provincije i naivi. Procvat gradova. Rimski putovi i ceste. Urbanizacija u gradovima. Izgled grada.

- Neretvanska kneževina.
- Širenje kulture. Romanizacija.
- Širenje kršćanstva. Progoni. Najstarije biskupije.
- Rimski spomenici na hrvatskom tlu.
- Počeci kršćanstva na teritoriju BiH.

Propast Rimskog Carstva

Znakovi rasula Carstva. Uzroci podjele Carstva (Teodozije). Seobe naroda i pad Rimskog Carstva.

72

VI. RANI SREDNJI VIJEK - SEOBE NARODA

Stari Germani

Istočni, zapadni i sjeverni Germani. Život Germana. Političke prilike. Vjerovanja u Germana. Gotska kultura.

Provala Huna u Europu

Huni i seoba naroda. Provala Huna. Zapadni Goti. Druge germanske države. (Franci, Burgundi, Angli i Sasi).

Pad Zapadnog Rimskog Carstva

Atila. Provale u Italiju. Pad Zapadnog Rimskog Carstva. Odoakar. Istočnogotska država. Područje. Teodorik. Pad.

Istočnorimsko Carstvo (Bizant)

Romanija. Dobre strane Carstva. Slabe strane. Car Justinijan (527.-565.). Vanjska politika. Ratovi. Carev kulturni rad. Urbanizacija. Poslije Justinijana. Grčko Carstvo. Država i gospodarstvo.

Slaveni i Avari

Pradomovina Slavena. Kultura Slavena. Vjerovanja Slavena. Slavenski narodi. Avari ili Obri. (samo naznačiti).

- Dolazak Hrvata.

Šesti razred

HRVATSKA I SVIJET OD V. DO KRAJA XVII. STOLJEĆA

RANI SREDNJI VIJEK OD V. DO XI. STOLJEĆA

I. EUROPA U RANOM SREDNJIJEM VIJEKU OD V. DO XI. STOLJEĆA

Velike navale i seoba naroda

Stari Germani i stari Slaveni, društveno uređenje. Vjera. Navala Huna i seobe Germana. Navala Avara i seoba Južnih Slavena.

Arapi

Arapi u doba barbarstva. Muhamed osnivač islama i arapske države. Arapska osvajanja i osnivanje carstva - kalifata. Arapska kultura.

Europa nakon velikih provala i seobe naroda

Osnivanje Franačke države. Karlo Veliki. Raspored Franačke države.

Franačke države. Prilike u Europi u IX. do XI. stoljeća. Razvoj feudalnog društva.

Seniori i vazali. Feudalni posjednici i podložnici (kmetovi).

Kršćanstvo i oblikovanje zapadnoeuropske kulture

Kršćanska crkva - ustroj i djelovanje. Samostani ognjišta srednjovjekovne kulture i uljudbe. Djelovanje Ćirila i Metoda.

Bizantsko Carstvo i Slaveni

Država, gospodarstvo i društvo. Bizant i slavenske zemlje: Duklja, Raška, Makedonija, Bugarska, Bizant i Venecija. Bizantska kultura.

II. HRVATSKA U RANOME SREDNJIJEM VIJEKU DO XII. STOLJEĆA

Hrvati u novoj postojbini; Pokršćavanje Hrvata.

Zemljopisni uvjeti hrvatskog područja. Pokršćavanje Hrvata. Hrvatske kneževine. Prva stoljeća u novoj postojbini.

Hrvatske kneževine u IX. stoljeću. Postanak države.

Borba protiv Franaka. Borbe za jadransku obalu. Vladarska kuća Trpimirovića. Knez Branimir i papa Ivan VIII.

Ujedinjena Kraljevina Hrvatska.

Knez Tomislav - ujedinitelj Primorske i Posavske Hrvatske. Tomislav - prvi hrvatski kralj. Crkveno pitanje u Hrvatskoj. Crkveni sabori u Splitu.

Kraljevstvo Hrvatske i Dalmacije.

Obnovljeni napadi Mlečana na hrvatsko-dalmatinsku obalu. Hrvatska u doba kralja Petra Krešimira IV.

Uspjon Hrvatske u doba kralja Dmitra Zvonimira (1074.-1089.). Značenje saveza s papom Grgurom VII.

Promjene na hrvatskom prijestolju. Dolazak Arpadovića.

Borbe za prijestolje. Vojni pohod kralja Ladislava. Posljedice. Koloman i bitka na Gvozdu. Ugovor 1102. i njegove posljedice: hrvatsko-ugarska državna zajednica.

Državno uređenje i prilike u Hrvatskoj do 1102.

Hrvatska kultura u doba narodnih vladara.

Predromanika i romanika. Starohrvatska pleterna ornamentika. Benediktinski samostani žarišta hrvatske kulture.

RAZVIJENI I KASNI SREDNJI VIJEK OD XI. DO KRAJA XV. STOLJEĆA

III. EUROPA OD XI. DO KRAJA XV. STOLJEĆA

Napredak proizvodnje i razmjene. Obnavljanje gradova.

Razvoj poljoprivredne i obrtničke proizvodnje. Obnavljanje gradova u Europi. Prvi srednjovjekovni gradovi i njihovo obilježje. Borba gradova za samoupravu. Centralističke monarhije u Europi.

Poticaji srednjovjekovnih civilizacija

Križarski ratovi; njihove posljedice i značenje. Juriš Mongola na tri srednjovjekovne civilizacije. Rusko carstvo.

Srednjovjekovno društvo i kultura od XII. do kraja XV. stoljeća

Život plemstva u srednjem vijeku. Život seljaka. Život građana. Trgovina i obrt. Unapređenje znanja.

Humanizam i renesansa. Graditeljstvo, kiparstvo i slikarstvo. Razvoj znanosti.

Alpske i balkanske zemlje. Nove sile – Austrija i Turska

Habsburgovci. Raška u doba Nemanjića (1170.-1371.). Turci – Osmanlije. Turska osvajanja na balkanskom poluotoku.

IV. HRVATSKA U RAZVIJENOM SREDNJEM VIJEKU OD XII. DO POČETKA XIV. STOLJEĆA

Hrvatska u novoj državnoj zajednici

Hrvatsko-ugarski vladari i borba s Venecijom. Položaj Istre. Uspon dinastičkih obitelji u Hrvatskoj. Razvoj gradova.

Hrvatska u doba Anžuvina

Knezovi Šubići i Anžuvinci. Jačanje kraljevske vlasti. Ujedinjenje hrvatskih zemalja za vrijeme Ludovika I.

Zadarski mir. Unutrašnje prilike u Hrvatskoj.

Jug Hrvatske - Dubrovačka Republika

Razvoj Dubrovnika. Gospodarstvo i društvo. Dubrovnik priznaje vlast hrvatsko-ugarskog kralja i hrvatsko-dalmatinskog bana... Trgovina i diplomacija.

BOSNA U SREDNJEM VIJEKU

Počeci Bosne. Crkva bosanska. Uloga i značenje redovnika. Jačanje Bosne. Stjepan II. Kotromanić. Stjepan Tvrtko I.

Međusobne borbe velikaša. Hrvoje Vukčić Hrvatinić. Stjepan Vukčić Kosača. Stjepan Tomašević. Pad Bosne.

Srednjovjekovna kultura Bosne.

- Uspon bosanske feudalne države.
- Društveni odnosi i ekonomske prilike Bosne u feudalno doba.
- Kultura u bosanskoj feudalnoj državi – crkvene prilike.
- Hrvatske velikaške obitelji.

HRVATSKA U KASNOM SREDNJEM VIJEKU OD XV. DO POČETKA XVI. STOLJEĆA (DO 1527.)

Dinastičke borbe i doba "turskih nevolja"

Sukobi oko prijestolja. Mlečani okupiraju Dalmaciju. Posljedice. Nesloga hrvatskih velikaša. Bitka na Krbavskom polju. Dalje borbe s Turcima. Pomoć Sv. Stolice. Mohačka bitka i posljedice.

Hrvatska kultura od XII. do kraja XVI. stoljeća

Graditeljstvo. Kiparstvo. Slikarstvo. Književnost. Najstariji sačuvani pravni spomenici.

NOVI VIJEK OD XVI. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

V. EUROPA U NOVOM VIJEKU OD XVI. DO XVIII. STOLJEĆA

Velika zemljopisna otkrića

Otkriće pomorskog puta za Indiju. Otkriće Amerike. Prvo putovanje oko Zemlje. Otkriće Sjeverne Amerike. Posljedice zemljopisnih otkrića.

Razvoj gospodarstva i društva

Promjene u načinu proizvodnje. Dalji razvoj društva. Borba građanstva za sudjelovanje u vlasti.

Reformacija i katolička obnova

Reformacija u Njemačkoj. Uzroci. Nositelji. Njemački seljački rat. Reformacija u ostalim europskim i hrvatskim zemljama. Crkveni sabor u Tridentu (1545.-1563.). Novi crkveni redovi. Isusovci nositelji obnove.

Osnivanje gimnazija i sveučilišta. Katolička obnova u Hrvatskoj.

Apsolutne monarhije u Europi

Interesi građanstva. Interesi vladara. Razvoj privrede. Osvajanje kolonija.

Apsolutne monarhije. Građanstvo želi sudjelovati u vlasti. Uspon i širenje Habsburške Monarhije. Stanje u Engleskoj. Parlamentarne monarhije.

VI. HRVATSKA U XVI. I XVII. STOLJEĆU - BORBA ZA OPSTANAK

Nove dinastičke promjene, Izbor Habsburgovaca

Hrvatska ulazi u sastav habsburške krune (Monarhije). Sabor u Cetinu. Uvjeti. Izbori Ferdinanda I. Habsburškog. Značenje izbora. Posljedice.

Doba najveće turske opasnosti

Nastavak obrambenog rata (1527.-1592.). Refeudalizacija i seljačka buna (1573.) Bitka kod Siska (1593.) - prekretnica u obrambenom ratu.

Novi obrambeni sustav; Ustroj vojne granice

Ustroj hrvatsko-slavonske vojne granice. Širenje vojne granice (uz okupiranu Bosnu). Dalji obrambeni ratovi. "Vlaški statuti" i nezakonito izuzeće vojne granice od vlasti Hrvatskoga sabora i bana. Varšavski mir.

Zrinsko-frankopanski otpor bečkom centralizmu

Pripreme i organizacija otpora. Uloga Katarine Zrinske. Otkrivanje i slom otpora. Nezakonito pogubljenje hrvatskih velikaša. Stradanje Katarine Zrinske. Pljačka zrinsko-frankopanskih imanja. Posljedice.

VII. HRVATSKA DO KRAJA XVII. DO KRAJA XVIII. STOLJEĆA

Oslobođenje hrvatskih zemalja od turske vlasti

Slabljenje turske moći i uzroci. Dugi rat za oslobođenje Slavonije te Like i Krbave od Turske (1683.-1699.).

Rat u južnoj Hrvatskoj - Dalmaciji. E. Savojski i prodor u Bosnu. Mir u Srijemskim Karlovcima. Značenje.

Nastavak obrambenih ratova i prodor u tursku Hrvatsku. Novi mirovni ugovori (1718., 1739.). Značenje.

Prosvijećeni apsolutizam i posljedice u Hrvatskoj

Predstavnici apsolutizma u Habsburškoj Monarhiji. Gospodarski razvoj u XVIII. stoljeću. Reforme Marije Terezije. Josip II. Zajednička vlada za Hrvatsku i Ugarsku.

Dalmacija i Istra za vrijeme mletačke vlasti

Venecija u novom vijeku. Položaj Dalmacije za vrijeme mletačke vlasti. Buna na otoku Hvaru. Venecija zaposjela nova hrvatska područja krajem XVII. i početkom XVIII. stoljeća.

Položaj Istre za vrijeme mletačke vlasti.

Dubrovačka Republika od XVI. do kraja XVIII. stoljeća

Uspon Dubrovnika u XVI. i XVII. stoljeću. Gospodarstvo. Trgovina i obrt. Mornarica. Vanjska politika i diplomacija. Uzroci slabljenja Dubrovnika potkraj XVII. st. Znakovi oporavka u XVIII. stoljeću.

Hrvatska kultura od XVI. do kraja XVIII. stoljeća

Primjeri razvoja barokne umjetnosti: graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo. Stanje u Dalmaciji i Istri. Razvoj i značenje školstva (gimnazije u većim gradovima, Sveučilište u glavnom gradu Zagrebu). Razvoj književnosti i znanosti.

- Pad Bosne pod tursku vlast

Bosna za vrijeme turskog vladanja

Bosanski pašaluk - područje i stanovništvo. Granice nakon dugih turskih ratova (oslobođenja hrvatskih zemalja). Turska Hrvatska. Islamizacija. Odnos turskih vlasti prema kršćanskim crkvama. Stanje kulture i prosvjete.

- Promjene u BiH pod turskom vlašću - migracije stanovništva.

Sedmi razred**HRVATSKA I SVIJET OD KRAJA XVIII. DO POČETKA XX. STOLJEĆA****I. SVIJET OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA****Prva industrijska revolucija**

Parni stroj i nova tehnička otkrića. Primjena. Građansko društvo i promjene na selu.

Razvoj Sjedinjenih Američkih Država (SAD)

Razvoj sjevernoameričkih kolonija. Rat za nezavisnost. Ustav 1781. godine. Važnost rada za nezavisnost.

Francuska revolucija

Francusko društvo prije revolucije. Sastav društva. Saziv generalnih staleža. Treći stalež. Narodna ustavotvorna skupština. Pad Bastille.

Francuska revolucija i njezin tijek do 1794. godine

Ustav 1791. Pokušaj uspostave starog pokreta. Rat s antifrancuskom koalicijom (odbrana domovine).

Jakobinski teror. Poraz jakobinaca i kraj revolucije. Posljedice i značenje.

Napoleonovi ratovi

Napoleon preuzima vlast u Francuskoj. Napoleonovi osvajački ratovi. Stanje u pokorenim zemljama.

Uzroci sloma Napoleonove vladavine.

Novi društveni slojevi i socijalna pitanja

Gradovi i rast gradskoga društva. Gospodarska i politička moć poduzetnika. Život i položaj četvrtog staleža.

Učenje o socijalizmu.

Revolucionarna zbivanja u Europi (1815.-1849.)

Stanje u Europi nakon sloma Napoleona. Širenje revolucije. Revolucija u Francuskoj (1848.). Revolucija u Njemačkoj i Italiji. Revolucija u Habsburškoj Monarhiji.

II. HRVATSKA OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA**Napoleon zauzima Dalmaciju i Istru**

Kraj njegove vladavine.

Prestanak mletačke vlasti u Dalmaciji. Dalmacija dolazi pod vlast Habsburgovaca i traži sjedinjene s banskom Hrvatskom. Ponovni dolazak Francuza. Pad Dubrovačke Republike. Francuska uprava u Dalmaciji.

Rušenje hrvatskih kulturnih spomenika i crkava. Ilirske pokrajine i slom.

Hrvatski narodni preporod

Gospodarske i društvene prilike.

Gospodarska središta u banskoj Hrvatskoj, Dalmaciji Istri. Razvoj trgovine i obrta. Pomorstvo. Feudalni posjedi i svjetsko tržište.

Stanje u vojnoj Hrvatskoj i Slavoniji. Uređenje. Kućne zadruge. Sastav pučanstva.

Politički položaj Hrvatske za vrijeme preporoda

Zahtjevi Sabora za ujedinjenjem hrvatskih zemalja; ukidanje vojne granice te vraćanje Dalmacije i Istre zajedno s otocima pod vlast Hrvatskog sabora i bana. Pojačani ugarski hegemonizam. Otpor mađarskome jeziku.

Preporodno doba i njegovi rezultati (1835.-1848.)

Jedinstveni književni jezik. Politički program preporodnoga pokreta. Kulturne djelatnosti preporoditelja.

Uspjesi preporoditelja. Protivnici hrvatskoga pokreta. Hrvatski sabor 1847. Odjeci u Dalmaciji i Istri.

Stanje u Hrvatskoj uoči 1848.

Revolucionarne promjene u Habsburškoj Monarhiji. Stanje u Hrvatskoj. Zahtijevanje naroda hrvatskoga "narodne želje". Imenovanje Josipa Jelačića za bana.

Ban Josip Jelačić. Hrvatski sabor 1848.

Ban Jelačić prekida odnose s ugarskom vladom. Samostalna banska vlada u Zagrebu. Proglas o ukinuću kmetstva. Saziv prvog zastupničkog sabora. Rad Sabora. Značenje.

Odlučan otpor ugarskom hegemonizmu

ban Josip Jelačić u Slavoniji. Neuspjeh banovih pregovora s Mađarima. Uzroci, početak i tijek rata. Promjene nakon početka mađarske revolucije. Slom mađarske revolucije. Oktroirani ustav.

III. ALPSKI I BALKANSKI PROSTOR OD KRAJA XVIII. DO SREDINE XIX. STOLJEĆA**Preporod Slovenaca**

Gospodarstvo i društvo u slovenskim pokrajinama u prvoj polovici XIX. st.. Borba za jedinstveni književni jezik. Društvene promjene.

Hrvati i ostali narodi u južnoj Ugarskoj

Južna Ugarska nakon prestanka turske vlasti. Pokreti seljaštva. Gospodarski razvoj u prvoj polovici XIX. st.

Pokret Srba 1848./49. Obnova Srijemske županije.

- BiH krajem 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća.

Hrvati i ostali narodi u Bosni i Hercegovini

Turska vladavina u Bosni i Hercegovini. Bosanski velikaši odbijaju sultanove reforme. Slom otpora. Omer-paša Latas proveo je reforme. Osnutak austrijskog konzulata u Sarajevu i stajališta Hrvata.

- Uloga franjevaca u očuvanju nacionalne svijesti Hrvata u BiH.

Velikosrpska politika Kneževine Srbije. Crna Gora

Beogradski pašaluk. Turska priznaje samostalnost Srbije. Načertanije I. Garašanina - program velikosrpske osvajačke politike. Crna Gora u borbi protiv Turaka. Petar II. Petrović Njegoš.

IV. SVIJET RAZVIJENOG KAPITALIZMA (DRUGA POLOVICA XIX. ST.)**Francuska. Italija. Njemačka. SAD**

Francuska kao europska velesila. Ujedinjenje Italije. Ujedinjenje Njemačke. Građanski rat u SAD-u.

Razvijeni kapitalizam - imperijalizam

Borba velesila za prevlast. Velika istočna kriza. Berlinski kongres. Oružani sukobi - predigra svjetskom ratu.

Kapitalizam. Imperijalizam. Kolonijalizam.

Druga industrijska revolucija

Električna struja i nafta - nove pogonske sile. Razvoj znanosti. Najnovija tehnička dostignuća. Borba za tržište.

Prezasićenost. Gospodarske krize.

Promjene u načinu života

Posljedice naglih promjena. Privlačna snaga gradova. Prometnice. Urbanizacija. Društveni poroci. Položaj radništva. Sindikati. Stajalište Crkve. Enciklika pape Lava XIII. (1878.-1903.) te enciklika "Rerum novarum" (O novim stvarima).

V. HRVATSKA ZA VRIJEME RAZVIJENOG KAPITALIZMA (DRUGA POLOVICA XIX. ST.)**Novi apsolutizam. Pokušaj modernizacije iz Beča**

Nezadovoljstvo Hrvata i prosvjedi bana Jelačića. Obilježja novog apsolutizma. Promjene u gospodarskim odnosima. Germanizacija.

Djelovanje bana Josipa Jelačića

Oslobođenje od ugarskog vrhovništva. Uzdignuće zagrebačke biskupije na nadbiskupiju. Borba za hrvatski službeni jezik. Hrvatsko-srpski spor. Slom apsolutizma.

Hrvatska na raskrižju: Austrija ili Ugarska

Hrvatski sabor 1861.

Gospodarski razvoj. Početak stranačkog života. Unutarnja modernizacija Hrvatske. Kralj raspušta Hrvatski sabor.

Hrvatsko-ugarska nagodaba

Kancelar Ivan Mažuranić i Samostalna narodna stranka. Ban Josip Šokčević. Dualizam. Austro-ugarska nagodba.

Posljedice Nagodbe. Rakovica.

Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i Istri

Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji. Borba za službeni hrvatski jezik. Narodni preporod istarskih Hrvata.

Preporodna glasila - Biskup Juraj Dobrila.

Razvoj moderne Hrvatske. Ban Ivan Mažuranić

Gospodarski razvoj. Doba građanskih reformi. Ukidanje hrvatsko-slavonske vojne krajine (granice) i njezin povratak pod vlast Hrvatskoga sabora i bana (u doba bana L. Pejačevića). Otpor nezakonitim ugarskim grbovima.

Narodni preporod Hrvata izvana Hrvatske

Narodni preporod gradišćanskih Hrvata. Književnost i javna glasila. Preporod bačkih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca. Javna glasila. Biskup Ivan Antunović.

- Hrvatski narodni preporod u BiH.

Hrvatska potkraj XIX. i na početku XX. stoljeća.

Banovanje Khuena Hedervarya.

Gospodarske prilike. Ban Khuen i antihrvatska politika. Otpor Khuenovoj vladavini. Djelovanje Ise Kršnjavoga. Političke demonstracije u Zagrebu 1902.

Dalji razvoj hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji i Istri

Dalmacija potkraj XIX. st. Otpor habsburškoj politici. Hrvatski jezik postaje službeni jezik. Dalji razvoj hrvatskog narodnog preporoda u Istri. Borba za gospodarski napredak i kulturni razvoj.

Položaj "Četvrtog staleža" u Hrvatskoj

Katolička crkva i radništvo.

Radništvo i njihovi problemi. Razvoj industrije i nove tvornice u gradovima. Staleške organizacije radništva.

Javna glasila. Katolička crkva i radništvo. Papa Lav XIII.

Politički pokreti 1903. i 1904. godine

Pad Khuena. "Novi kurs".

Otpor mađarizaciji 1903. god. Odlazak bana Khuena Hedervarya. Braća Radići. Promjene u političkim odnosima. Stanje u Dalmaciji i Istri. "Novi kurs". Riječka i Zadarska rezolucija. Posljedice.

- Uloga Hrvata u herceg-bosanskom ustanku 1875.-78.

Austro-ugarska vlast i Hrvati u Bosni i Hercegovini

Odnosi Hrvatske i Bosne i Hercegovine 1878. Stajalište Hrvatskoga sabora. Gospodarski i društveni razvoj.

Organizacija uprave. Razvoj gradova.

- BiH pod vlašću Austro-Ugarske - gospodarski razvitak.
- BiH pod vlašću Austro-Ugarske - političke prilike.

Politički pokret Hrvata u Bosni i Hercegovini

Franjevački samostani žarišta kulture i prosvjete. Organizacija prvih katoličkih stranaka. Austrougarski ministar Benjamin Kallay. Nadbiskup Josip Stadler. Hrvatska narodna zajednica.

- Aneksija BiH i njene posljedice.

VI. ZBIVANJA UOČI PRVOG SVJETSKOG RATA - BALKANSKI RATOVI**Prvi i Drugi balkanski rat**

Ciljevi balkanskog saveza. Prvi balkanski rat. Drugi balkanski rat. Balkanski poluotok - "bure baruta". Sarajevski atentat. Ratni uzroci i namjere.

VII. PRVI SVJETSKI RAT**Uzroci, povod i tijek rata do 1916. godine**

Rat je počeo na Balkanu. velike bitke na zapadnom i istočnom bojištu 1914. Turska, Bugarska i Italija u ratu 1914.-1915. Iscrpljujuće bitke 1916. godine.

Tijek rata 1917. i 1918. godine

Kapitulacija Središnjih sila.

Rusija izlazi a SAD ulazi u rat 1917. Odlučne bitke na zapadnom bojištu 1918. godine. Proboj solunskog bojišta.

Kapitulacija Središnjih sila.

Politička zbivanja u Rusiji 1917./18.

Februarska revolucija. Dvovlašće između dviju revolucija. Oktobarska revolucija 1917. Mjere nove vlasti.

Uvođenje diktature boljševičke stranke. Mirovni ugovori. Liga naroda - prethodnica OUN-a.

Hrvatski narod za vrijeme Prvog svjetskog rata

Hrvatska u ratu. Prema nametnutim političkim rješenjima: Hrvatski pa Jugoslavenski odbor. Fran Supilo i njegova politička djelovanja. Pokušaj trijalizma. Krfska deklaracija.

- BiH u Prvom svjetskom ratu.

Nova politička rješenje; Država SHS i Kraljevstvo SHS

Vrenje u zemlji. Nastanak Države SHS 1918. Konferencija u Ženevi 1918. Srbija osvaja tuđe teritorije.

Položaj Države SHS prije ujedinjenja. Stav Stjepana Radića. "Naputak" Narodnog vijeća o ujedinjenju.

Proglašenje Kraljevstva SHS 1. prosinca 1918. Država nacionalnog ugnjetavanja nesrpskih naroda.

Osmi razred**HRVATSKA I SVIJET U XX. STOLJEĆU****1. HRVATSKA I SVIJET IZMEĐU DVAJU SVJETSKIH RATOVA (1918.-1939.)****Pobjednici, poraženi i nastanak novih država u Europi**

Pobjedničke i poražene države. Opseg rata, stradanja i teret rata. Novonastale države u Europi.

- BiH u sustavu Države Slovenaca, Hrvata i Srba.

Hrvatska u sastavu Države Slovenaca, Hrvata i Srba

Prestanak državno-pravnih odnosa s Austro-Ugarskom. Teritorij i upravna tijela SHS-a.

Ulazak Hrvatske u Kraljevstvo SHS.

Usmjerenost prema široj južnoslavenskoj državi. Sjednica Narodnog vijeća SHS-a u Zagrebu. Stajalište Stjepana Radića. Odaslanstvo, "Naputak" i način utapanja Hrvatske u Kraljevini SHS.

Mirovni ugovori i pregovori

Američki uvjeti za poslijeratne mirovne ugovore. Versailleski mirovni ugovori. Stajalište Hrvata. Wilsonova načela pravednog mira.

Gubitak dijelova hrvatskog teritorija

Talijanske aspiracije prema hrvatskoj jadranskoj obali. Jadransko pitanje. Rapallski ugovor i njegove posljedice za Hrvatsku.

Prvi izražaji nezadovoljstva Hrvata u Kraljevstvu SHS

Proglas Stranke prava. Krvoproliće na Trgu bana Jelačića u Zagrebu. Obilježavanje papirnih kruna. Batinanje vojnika i seljaka. Pobuna zbog žigosanja stoke.

Stjepan Radić, vođa najveće hrvatske političke stranke

Stjepan Radić vođa i osnivač Hrvatske pučke seljačke stranke. Protivnik bezuvjetnog sjedinjenja s Kraljevinom Srbijom. Zauzimanje za republiku.

Udio Hrvata u ostalim političkim strankama

Uzroci različitog stranačko-političkog grupiranja. Hrvatska stranka prava. Hrvatska zajednica. Hrvatska federalistička seljačka stranka. Komunistička partija Jugoslavije.

Zbivanja u Sovjetskoj Rusiji

Unutrašnje pobune i izvanjski napadi. Teške posljedice rata. Gospodarske mjere sovjetskog režima. Nova organizacija i preimenovanje države. Politička usmjerenost i međunarodni položaj.

Nacionalni pokret u Turskoj

Poražena država. Tijek nacionalnog pokreta. Ukinuće sultana i proglašenje republike. Turski preporod.

Pojava i pobjeda fašizma u Italiji

Stanje u zemlji neposredno nakon rata. Prve fašističke udruge. Fašisti preuzimaju vlast. Rješenje tzv. rimskog pitanja. Fašistička nasilja.

Atentat na hrvatske zastupnike u državnom parlamentu u Beogradu

Dalje širenje Radićeva nacionalnog pokreta. Sporazum s radikalima. Nastanak i aktivnost Seljačko-demokratske koalicije. Atentat u Narodnoj skupštini u Beogradu. Kraljeva prava prema Vidovdanskom ustavu. Htjeli su ubiti i druge viđenije Hrvate.

Antirežimski prosvjedi u Hrvatskoj nakon krvoprolića u Narodnoj skupštini

Demonstracije. Apstinencija od daljeg sudjelovanja u parlamentarnom radu. Posmrtni ispraćaj ubijenih zastupnika. Hrvatska društva prekidaju suradnju s Beogradom. Izjava Seljačko-demokratske koalicije.

Oснаženje Zastupničkog kluba HSS-a. Posmrtni oproštaj sa Stjepanom Radićem. Novi izazov Zagrebu i odgovor Hrvata.

Hrvatski narod u otporu šestosiječanjskoj diktaturi

Proglašenje diktature. Nastanak ustaškog pokreta. Progoni u Hrvatskoj i prosvjedi Hrvata iz inozemstva.

Razdvajanje hrvatskoga nacionalnog teritorija.

Velika gospodarska kriza (1929.-1933.)

Uzroci i posljedice gospodarskih kriza. Širina krize nastala 1929. Traženje izlaska iz krize.

Pobjeda nacizma u Njemačkoj i militarizma u Japanu

Stanje u weimarskoj Njemačkoj. Počeci razvoja i pobjeda nacizma u Njemačkoj. Nastanak, jačanje i pobjeda militarizma u Japanu.

Liga naroda

Nastanak i zadaci. Ustrojstvo i djelovanje. Prestanak postojanja.

Položaj Hrvatske u okovima centralizma i velikosrpskog hegemonizma

Centralizam i velikosrpska hegemonija. Gospodarsko iscrpljivanje i zaustavljanje razvojnih potreba hrvatskog nacionalnog prostora.

Malobrojnost Hrvata u višim državnim službama.

Iseljavanje iz hrvatskih krajeva.

Hrvatsko pitanje traži rješenje

Bit hrvatskog pitanja. Okrutnosti režimskih postupaka protiv Hrvata. Hrvatski nacionalni otpor. Stalna prisutnost hrvatskog pitanja.

Stvaranje Banovine Hrvatske

Političar kojeg je slijedio i podupirao hrvatski narod. Nastanak Banovine Hrvatske. Protivnici sporazuma Cvetković-Maček. Stanje u Banovini Hrvatskoj.

- BiH u okviru Banovine Hrvatske.

Razvoj znanosti, tehnike, kulture i športa u svijetu

Nova znanstvena dostignuća. Napredak tehnike i proizvodnje. Daljnji razvoj "sedme umjetnosti". Nobelove nagrade. Olimpijske igre između dvaju svjetskih ratova.

Znanstvena, obrazovna, kulturna i športska dostignuća u Hrvatskoj

Znanstveno, književno i umjetničko stvaralaštvo. Hrvatsko školstvo. Hrvatske kulturne ustanove. Športske aktivnosti.

II. RAZDOBLJE DRUGOG SVJETSKOG RATA (1939.-1945.)**Stanje u Europi i svijetu**

Početak i tijek Drugoga svjetskog rata od napada na Poljsku do osvajanja Grčke.

Prva osvajanja fašističkih država. Držanje ostalih europskih zemalja. Početak i tijek rata od rujna 1939. do svibnja 1941.

Nastanak Nezavisne Države Hrvatske

Slom i podjela Kraljevine Jugoslavije. Proglašenje Nezavisne Države Hrvatske. Organizacija vlasti u NDH.

Podređenost okupatorskim silama i izvršavanje njihove volje. Ustaški režim.

Režim koji je ovisio o sudbini svojih zaštitnika.

Gospodarske prilike. Organizacija i oblici kulturnog života.

- BiH u sastavu NDH.

Ratna i ostala zbivanja u svijetu 1941.-1943.

Napad na SSSR. Donošenje Atlantske povelje. Japanska osvajanja i ulazak SAD-a u rat. Stvaranje antifašističke koalicije. Podmornički rat. Zauzimanje sjeverne Afrike i kapitulacija Italije.

Otpori i borba antifašističke Hrvatske

Odbijanje suradnje s okupatorskim ustaškim režimom. Prvi partizanski odred. Osnutak Glavnog štaba Hrvatske. Organizacija partizanske vlasti i antifašističke organizacije.

Antifašistička borba hrvatskog naroda kao dio svjetske antifašističke koalicije.

Daljnji ratni uspjesi sila antifašističke koalicije

Teheranska konferencija. Otvaranje ratišta u zapadnoj Europi. Napadi iz smjera europskog Istoka.
Konferencija u Jalti. Okupatorski zločini.

Nastanak hrvatske države u sklopu stvaranja Federativne Jugoslavije, ZAVNOH, AVNOJ

Stvaranje hrvatske države u sustavu jugoslavenske federacije. Hrvatska seljačka stranka u antifašističkoj borbi.
Nastanak druge, avnojske Jugoslavije.

- BiH u sklopu stvaranja Federativne Jugoslavije - ZAVNOBiH.

Pobjeda udruženih antifašističkih snaga

Slom Njemačke. Konferencija u Potsdamu. Slom Japana. Drugi svjetski rat iskazan brojkama.

Hrvatska u vrijeme završetka i neposredno nakon završetka Drugog svjetskog rata.

Teror četnika na hrvatskom području do kraja rata. Počeci završnih partizanskih borbi u Hrvatskoj. Nastanak zajedničke jugoslavenske vlade. Izbor prve vlade Federalne Države Hrvatske. Zločini u Bleiburgu i "križni put" hrvatskog naroda.

- Položaj Hrvata u BiH nakon završetka Drugog svjetskog rata.

III. RAZDOBLJE OD DRUGOG SVJETSKOG RATA DO DANAS 1945.-1995.**STANJE U SVIJETU I U EUROPI****Stanje i odnosi u svijetu nakon uspostave mira**

Kažnjavanje ratnih zločinaca. Mirovni ugovori s pobijeđenim zemljama. Različite države na istom nacionalnom području. Počeci poslijeratne blokovske politike.

Organizacija i djelovanje Ujedinjenih naroda

Potreba nove mirovne svjetske organizacije. Osnutak, ustrojstvo i djelovanje Ujedinjenih naroda. Uloga i ugled UN.

Dekolonizacija i nastanak novih samostalnih država

Podređenost kolonija i njihova težnja da postanu slobodne i nezavisne. Tijek dekolonizacije nakon Drugoga svjetskog rata. Nove samostalne države.

Deklaracija o davanju nezavisnosti kolonijalnim zemljama.

Lokalni ratovi i političke krize

Korejski rat. Izraelsko-arapski ratovi. Indijsko-pakistanski rat. Rat u Vijetnamu. Ratovi s Irakom. Međunarodne političke krize. Uloga Katoličke crkve u očuvanju mira u svijetu.

HRVATSKA U SOCIJALISTIČKOJ JUGOSLAVIJI 1945.-1990.**Hrvatska desetljeća u sklopu socijalističke Jugoslavije (1945.-1947.) I.**

Avnojska Jugoslavija postala federativnom republikom. Socijalistički režim i njegovi protivnici.

Od ZAVNOH-a do Hrvatskog sabora.

Okovi koji su sputavali Hrvate i Hrvatsku.

Odnos vladajućeg režima prema vjerskim zajednicama.

Kardinal Alojzije Stepinac.

Hrvatska desetljeća u sklopu socijalističke Jugoslavije (1948.-1965.) II.

Sukob sa SSSR-om i nužnost političkog osamostaljivanja - Izvan vojno-političkih saveza.

Hrvatska pod terorom unitarizma i centralizma.

Hrvatska desetljeća u sklopu socijalističke Jugoslavije (1965.-1989.) III.

Razvojni problemi unutarnjopolitička previranja. Hrvatska traži politiku "čistih računa" i režimski obračun s njom. Hrvati izvan domovine.

Slamanje komunističkog socijalizma i komunističko-partijskog jednoulmlja

Sustav koji se temeljio na čimbenicima vlastite propasti. Raspad SSSR-a i nastanak Zajednice nezavisnih država. Slom socijalizma i u ostalim socijalističkim zemljama.

Slabosti koje nije mogla preživjeti ni socijalistička Jugoslavija.

HRVATSKA I BIH NA PUTU PREMA SUVERENOSTI**Nastanak samostalne i suverene Hrvatske države (1990.)**

Izbori su pokazali želje hrvatskog naroda. Početni rad novog Hrvatskog sabora. Donošenje novog Ustava Republike Hrvatske.

Teškoće pregovaranja o novom obliku zajedništva na bivšem jugoslavenskom području.

Proglašenje Hrvatske samostalnom i suvremenom državom.

Iz Ustava Republike Hrvatske.

Izbori i međunarodno priznanje BiH.

Domovinski rat u Herceg-Bosni i uloga HZ H-B.

Hrvatska - samostalna, suverena i međunarodno priznata država.

Konačno stupanje na snagu odluke o samostalnosti i suverenosti hrvatske države.

Rat velikosrpskih snaga protiv Hrvatske. Hrvatski branitelji. Međunarodno priznanje samostalne i suverene hrvatske države. Nastanak mirovnih pregovora. Dolazak postrojba UN-a. Nesposobnost međunarodnih snaga. Prijem Hrvatske u OUN.

Postupno oslobađanje hrvatskih teritorija. Početak procesa obnove i povratka.

- BiH nakon Washingtonskog i Daytonskog sporazuma.

Znanost, tehnika, kultura i šport u svijetu i u Hrvatskoj od 1945. do danas

Daljnji razvoj prirodnih znanosti i tehnike. Napredak prosvjete i kulture. Športske aktivnosti. Hrvatska i BiH u svijetu danas.